

AN ÁISE THOIR THEAS

Tá AE ag cothú dlúthnaisc le tíortha na hÁise Thoir Theas agus ag cur comhtháthú réigiúnach le Comhlachas Náisiúin na hÁise Thoir Theas (ASEAN) chun cinn. Is gníomhaí láidir eacnamaíoch é an tAontas san Áise Thoir Theas agus is mórdheontóir cabhrach um fhorbairt é a bhíonn ag saothrú chun forbairt institiúidí, daonlathas, dea-rialachas agus cearta an duine a chothú.

Tugann an bhileog eolais seo tuairisc ar réigiún na hÁise Thoir Theas. Féach freisin na bileoga eolais ar an Áise Theas ([5.6.7](#)) agus ar an Áise Thoir ([5.6.8](#)).

AN BUNÚS DLÍ

- Teideal V (gníomhaíocht sheachtrach AE) den Chonradh ar an Aontas Eorpach (CAE);
- Airteagail 206-207 (trádáil) agus 216-219 (comhaontuithe idirnáisiúnta) den Chonradh ar Feidhmiú an Aontais Eorpaigh (CFAE);
- Comhaontuithe Comhpháirtíochta agus Comhair (CCCanna) (caidreamh déthaobhach).

AN ÁISE THOIR THEAS

A. Comhlachas Náisiúin na hÁise Thoir Theas (ASEAN)

Ag chéad chruinniú mullaigh ASEAN, a reáchtáladh in Bali i mí Feabhra 1976, tugadh le chéile an Indinéis, an Mhalaeisia, na hOileáin Philipíneacha, Singeapór agus an Téalainn, mar aon le Brúiné Darasalám, Vítneam, Laos, an Chambóid agus Maenmar. Tá sé de rún ag ASEAN gan cur isteach ar ghnóthaí baile a chomhaltaí. Tharla 35ú cruinniú mullaigh ASEAN in Bangkok, sa Téalainn, i mí na Samhna 2019. Bhí na pléití dírithe ar thrádáil, nascacht agus Muir na Síne Theas. Thángthas ar chomhaontú maidir le téarmaí i gcomhair Comhaontú Saorthrádála, an Chomhpháirtíocht Chuimsitheach Eacnamaíoch Réigiúnach (RCEP), ach chinn an India tarraingt siar ón gcomhaontú mar thoradh ar ábhair inní maidir lena geilleagar baile. Bheadh comhaontú RCEP AE-ASEAN, a bheidh le síniú in 2020, ar an FTA is mó ar domhan.

Tá leas straitéiseach ag an Aontas ó thaobh chomhtháthú na hÁise a fhorbairt de, agus saothraíonn sé comhaontuithe comhpháirtíochta agus comhair (CCCanna) le balltíortha aonair de chuid ASEAN. Is é AE an dara comhpháirtí is mó atá ag ASEAN, le sciar 13% den trádáil iomlán a dhéanann ASEAN leis an domhan. Is é ASEAN an tríú comhpháirtí is mó atá ag AE lasmuigh den Eoraip (tar éis Stáit Aontaithe Mheiriceá

agus an tSín). B'ionann agus €237 mbilliún an trádáil sa dá threo idir AE agus ASEAN in 2018, agus bhí AE fós ar an bhfoinse sheachtrach is mó de shreafaí infheistíochta dírlí coigríche (FDI) isteach in ASEAN in 2017, nuair ab ionann iad agus €27 mbilliún.

B. Cruinniú na hÁise-na hEorpa (ASEM) agus Cruinniú de Chomhpháirtíocht Pharlaiminteach na hÁise-na hEorpa (ASEP)

Tharla 12ú Cruinniú na hÁise-na hEorpa (ASEM) sa Bhruiséil i mí Dheireadh Fómhair 2018, agus bhí sé mar aidhm leis comhar eacnamaíoch a neartú, mar aon le hidirphlé polaitiúil agus naisc duine le duine a chur chun cinn idir AE agus an Áise.

Idir an dá linn, tharla an 10ú Cruinniú de Chomhpháirtíocht Parlaiminteach na hÁise-na hEorpa (ASEP) sa Bhruiséil i mí Mheán Fómhair 2018, inar leag na comhpháirtithe béim ar an ngá atá ann le gníomhaíocht éifeachtach agus mhear maidir leis an athrú aeráide, le comhar slándála, le caidreamh trádála agus le cearta an duine. Le tarraingt siar na Stát Aontaithe ó Chomhaontú Pháras, leagtar béim ar thábhacht an chaidrimh agus an iltaobhachais idir an Áise agus an Eoraip i dtaobh ord domhanda atá riailbhunaithe, lena n-éilítear trédhearcacht bhreise ó thaobh modhanna oibre de.

C. An Indinéis

Tá an Indinéis, ar comhalta í de G20 agus arb í an tríú daonlathas is mó ar domhan agus an tír is mó inar Moslamaigh iad formhór an daonra, ag éirí níos tábhachtaí de réir a chéile mar chomhpháirtí de chuid an Aontais.

Bhí toghcháin Uachtaránachta agus parlaiminteacha ann ag an am céanna den chéad uair an 17 Aibreán 2019. Atoghadh an tUachtarán Joko Widodo agus chuir sé tús oifigiúil lena dhara téarma - a théarma deiridh - i mí Dheireadh Fómhair 2019.

Tá earnáil phríobháideach láidir ag tacú leis an ngeilleagar san Indinéis. Meastar go dtiocfaidh fás tuairim is 5% in aghaidh na bliana ar OTI na hIndinése thar an tréimhse ó 2018-2022. Tá comhar AE-na hIndinése bunaithe ar Chomhaontú Comhpháirtíochta agus Comhair 2014. Chlúdaigh an séú babhta de chaibidlíochtaí maidir le Comhaontú Saorthrádála cuimsitheach idir AE agus an Indinéis, i mí Dheireadh Fómhair 2018, raon leathan réimsí, go háirithe trádáil in earraí, seirbhísí, infheistíocht, agus rialacha tionscnaimh.

Is é AE an ceathrú comhpháirtí trádála is mó atá ag an Indinéis, le luach trádála iomlán de níos mó ná €27 mbilliún in 2018. B'ionann infheistíochtaí AE san Indinéis in 2017 agus EUR 33.1 billiún.

Reáchtáladh an t-ochtú hldirphlé maidir le Cearta an Duine idir AE agus an Indinéis sa Bhruiséil an 8 Samhain 2019. Leag AE béim ar an tábhacht a bhaineann le cealú phionós an bháis agus chuir sé a imní in iúl maidir le clár reachta nua na hIndinése, nach mór dó caighdeáin idirnáisiúnta maidir le cearta an duine a chomhlíonadh.

Tharla an ceathrú hldirphlé Slándála idir AE agus an Indinéis agus an ceathrú hldirphlé Polaitiúil eatarthu an 12 Samhain 2019 sa Bhruiséil. Tá an Indinéis faoi bhagairt ag an sceimhlitheoireacht agus sháigh míleataigh ó Jamaah Ansharut Daulah (JAD), grúpa míleatach a bhfuil naisc aige leis an Stát Ioslamach agus a rinne ionsaithe buamála féinmharfacha roimhe seo, Aire um Ghnóthaí Polaitiúla, Dílthiúla agus Slándála na hIndinése an 10 Deireadh Fómhair 2019.

D. Maenmar

Ba chomhpháirtí gníomhach é AE in aistriú Mhaenmar chun an daonlathais agus bhí sé i dtús áite i rannpháirtíocht an phobail idirnáisiúnta leis an tír ó cuireadh tús le hathbhunú an daonlathais inti agus ó thosaigh sí ag oscailt don domhan mór. Níl aon chreatchomhaontú foirmiúil i bhfeidhm mar gheall ar na deiceanna de bhlianta d'imeallú agus smachtbhannaí idirnáisiúnta. D'fhormhuinigh an Chomhairle straitéis don chaidreamh le Maenmar in 2016.

Ó thoghcháin 2015, a ndearna AE breathnóireacht orthu le rannpháirtíocht Pharlaimint na hEorpa, tá athchóirithe daonlathacha ag dul chun cinn. Ghlac Aung San Suu Kyi róil mar Chomhairleoir Stáit, Aire Gnóthaí Eachracha agus Aire Oifig an Uachtaráin, a thugann fíorchumhachtaí feidhmiúcháin di. Cuireann Bunreacht Mhaenmar, a scríobh an rialtas míleata in 2008, srian ar ghníomhaíochtaí an rialtais nua. Tá Maenmar fós i mbun cogadh cathartha a thosaigh in 1948. Comhaontaíodh sos cogaidh i mí Dheireadh Fómhair 2015, ach níor shínigh roinnt grúpaí ceannairceacha eitneacha go fóill é.

Is comhpháirtí eacnamaíoch láidir é AE agus is deontóir cabhrach um fhorbairt é, a chothaíonn daonlathas agus forbairt institiúidí agus a bhfuil €688 milliún leithdháilte aige do thréimhse 2014-2020. B'ionann agus €2.9 billiún an trádáil iomlán in earraí idir AE agus Maenmar in 2018.

Tá mór-shaincheisteanna ó thaobh chearta an duine de ann, agus géarleanúint ar an bpobal Róihinseach in Rakhine an ceann is tábhachtaí díobh sin. Ó mhí Lúnasa 2017, tá níos mó ná 700 000 dídeanaí Róihinseach tar éis teitheadh go dtí an Bhanglaidéis chun éalú ó ghéarleanúint i Maenmar. Ina theannta sin, ní mór do Mhaenmar aghaidh a thabhairt ar mhéadú ó thaobh náisiúnachas Búdaíoch Burmach de agus géarú ar theannas idirphobail.

I mí Lúnasa 2019, dhiúltaigh na mílte dídeanaí iarrachtaí ón mBanglaidéis, Maenmar agus ó na Náisiúin Aontaithe iad a aistriú ar ais go Maenmar mar gheall ar údair imní i dtaobh na slándála. An 11 Samhain 2019, thug an Ghaimbia cás i gcoinne Maenmar os comhair na Cúirte Breithiúnais Idirnáisiúnta (CBI), bunaithe ar Choinbhinsiún na Náisiúin Aontaithe maidir le Coir an Chinedhíothaithe a Chosc agus a Phionósú. Sa bhreis air sin, tá imscrúdú iarrtha ag ionchúisitheoir na Cúirte Breithiúnais Idirnáisiúnta ar choireanna i gcoinne an phobail Róihinsigh.

E. Na hOileáin Philipíneacha

I mí Bealtaine 2016, bhuaigh Rodrigo Duterte toghchán na hUachtaránachta le 39% den vóta. Ghlac sé bearta conspóideacha i gcoinne na gáinneála ar dhruaí le horduithe 'lámhaigh agus maraigh' as ar eascair sáruihte mínáireacha ar chearta an duine. Tá beartas seachtrach na nOileán Filipíneach athraithe ag an Uachtarán Duterte, agus tá comhghuaillíocht nua forbartha aige leis an Rúis agus an tSín, d'ainneoin na conspóide faoi Mhuir na Síne Theas. An 23 Bealtaine 2017, d'fhógair sé dlí míleata in Mindanao go dtí deireadh 2019, mar gheall, den chuid is mó, ar láithreach mhíleatach de chuid an Stáit Ioslamaigh (SI), mar a thugtar air, i gcathair Marawi agus cathracha eile inar Moslamaigh iad formhór an daonra. Dúirt SI go raibh siad freagrach as ionsaithe a tharla i mí Mheán Fómhair 2019 i ndeisceart na nOileán Filipíneach.

Tá méadú tagtha ar imní Pharlaimint na hEorpa maidir leis na sárúithe ar chearta an duine. Ag 108ú Seisiún Chomhdháil EIS sa Ghinéiv an 10 Meitheamh 2019, mheabhraigh AE do na hOileáin Philipíneacha a ngealltanais coibhinsiúin idirnáisiúnta maidir le cearta an duine agus cearta saothair a dhaingniú agus a chur chun feidhme, faoi mar atá luaite i gComhaontú GSP+.

Shínigh AE agus na hOileáin Philipíneacha Comhaontú Comhpháirtíochta agus Comhair (CCC) in 2011, a tháinig i bhfeidhm i mí Márta 2018. Is deontóir suntasach é AE do na hOileáin Philipíneacha, agus sholáthair sé €325 mhilliún don tréimhse 2014-2020. Is réimsí béime iad an smacht reachta agus fás cuimsitheach. B'ionann agus €15.6 billiún an trádáil dhéthaobhach in earraí idir AE agus na hOileáin Philipíneacha in 2018, agus is é AE an ceathrú comhpháirtí trádála is mó atá ag na hOileáin Philipíneacha. Tá na hOileáin Philipíneacha fós ag baint tairbhe as scéim um fhabhar trádála GSP+ AE. I rún ó Pharlaimint na hEorpa an 19 Aibreán 2018 maidir leis na hOileáin Philipíneacha,^[1] mheabhraigh sí na hoibleagáidí faoin dlí idirnáisiúnta, scéim GSP+ agus CCC, agus ag an am céanna, aithníodh an dul chun cinn atá déanta maidir le coibhinsiúin GSP+ a chur chun feidhme.

F. Vítneam

Tá céim chinntitheach tagtha anois sa chaidreamh idir AE agus Vítneam, tar éis theacht i bhfeidhm an Chomhaontaithe Comhpháirtíochta agus Comhair in 2016. Leithdháileadh suim iomlán de €400 milliún do thréimhse 2014-2020, le béim ar dhearialachas, fuinneamh agus athrú aeráide.

An 17 Deireadh Fómhair 2018, thíolaic an Coimisiún Eorpach comhaontuithe trádála agus infheistíochta AE a mheastar go dtiocfaidh siad i bhfeidhm in 2020.

Is stát aon-pháirtí cumannach gan saoirse pholaitiúil ar bith é Vítneam fós, cé go bhfuil sé ar ceann de na samplaí is rathúla de thír a rinne aistriú ó chóras eacnamaíoch cumannach teipthe go dtí geilleagar oscailte agus margadhbhunaithe. Tá Vítneam ar na tíortha is tapúla atá ag fás in ASEAN, le meánfhás OTI de 6.88% taifeadta ann idir 2010 agus 2018. Shroich trádáil in earraí idir AE agus Vítneam tuairim is EUR 50 billiún in 2018. Shroich stoic FDI ó AE in Vítneam €8.5 billiún in 2017.

Reáchtáil AE agus Vítneam an t-ochtú babhta dá n-Dirphlé um Chearta an Duine sa Bhruiséil an 4 Márta 2019. Pléadh réimsí amhail saoirse cainte, pionós an bháis agus cibearshláid.

An 30 Meitheamh 2019, shínigh AE agus Vítneam Comhaontú Saorthrádála (FTA) agus Comhaontú Cosanta Infheistíochta (IPA). An 17 Deireadh Fómhair 2019, shínigh AE agus Vítneam Creachomhaontú Rannpháirtíochta chun bunús dlí a leagan síos i gcomhair rannpháirtíocht Vítneam in oibríochtaí bainistithe géarchéime AE.

G. An Téalainn

Tá comhpháirtíocht AE-na Téalainne bunaithe ar chreachomhaontú 1980. Thug na comhpháirtithe caibidlíochtaí i gcrích i gcomhair Comhaontú Comhpháirtíochta agus Comhair i mí Márta 2013, ach stopadh é tar éis an *coup* mhíleata in 2014. An 11 Nollaig 2017, ghlac an Chomhairle conclúidí d'fhonn ath-rannpháirtíocht

[1] IO C 390, 18.11.2019, lch. 104.

pholaitiúil de réir a chéile a shaothrú. Féadfar tús a chur an athuair le caibidlíochtaí maidir le FTA AE-na Téalainne nuair a bheidh rialtas sibhialtach a thoghfad go daonlathach ann. Is é AE an tríú margadh onnmhairíochta atá ag an Téalainn agus tá an Téalainn ar phríomh-chomhpháirtithe trádála AE in ASEAN. In 2018, b'ionann agus €38 milliún an trádáil dhéthaobhach. Reáchtáladh an 14ú Cruinniú de chuid Oifigigh Shinsearacha AE agus na Téalainne sa Bhruiséil an 16 Deireadh Fómhair 2019 chun trádáil, imirce, comhar, athrú aeráide agus saincheisteanna maidir le cearta an duine a phlé.

Is monarcacht bhunreachtúil í an Téalainn, ach tá junta míleata i gceannas ar an tír ón 22 Bealtaine 2014. Tá an freasúra curtha faoi chois ag an arm tríd an dlí míleata a fhorchur, agus tuairiscíodh sárúithe ar chearta an duine ann. Cailleadh an Rí Bhumibol Adulyadej ag deireadh 2016. Rinneadh an Rí Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun a chorónú i mí Bealtaine 2019, cé go raibh seilbh aige ar an ríchathaoir cheana féin ar feadh dhá bhliain roimhe sin.

Bhuaigh an páirtí atá i bhfabhar an airm an t-olltoghchán an 24 Márta 2019, cé gurb ann do líomhaintí i ndáil le cúbláil, drochfhaisnéis agus neamhréireachtaí ó thaobh líon na ndaoine a chaith vóta. Ceapadh Prayuth Chan-ocha, an t-iarcheannaire míleata ó 2014, mar phríomh-aire i mí an Mheithimh 2019. Chaith Chan-ocha tréimhse mar phríomh-aire cheana ó 2014 go 2019 faoin gComhairle Náisiúnta um Shíocháin agus um Ord (NCPO). Cé gur tháinig deireadh oifigiúil le riail an junta i mí Iúil 2019, tá tionchar ag an arm ar an rialtas go fóill.

I mí Feabhra 2017, thionscain an junta cainteanna síochána leis na ceannaircigh i gceantair an deiscirt inar Moslamaigh iad formhór an daonra. Rith Parlaimint na hEorpa rúin maidir le cearta an duine, oibríthe ar imircigh iad agus cearta saothair.

H. An Chambóid

Thosaigh caidreamh AE leis an gCambóid le Comhaontú Comhair 1977. Is é AE an deontóir is mó atá ag an tír, agus leithdháil sé €410 milliún do thréimhse 2014-2020 chun rialachas agus an smacht reachta a fheabhsú agus i gcomhair an Bhinse Fiosruithe i dtaobh chionta an Khmer Rouge. D'fhág blianta an chogaidh chathartha an Chambóid ar na tíortha is boichte san Áise Thoir Theas. Tar éis Chomhaontuithe Síochána Pháras in 1991, ghlac an Chambóid bunreacht in 1993, lenar leagadh síos an bhunchloch i gcomhair stát ilpháirtí, daonlathach agus níos liobráláí, ina mbeadh toghcháin rialta.

An 26 Feabhra 2018, ghlac an Chomhairle conclúidí maidir leis an gCambóid i bhfianaise a bhfuil tite amach i gcúrsaí polaitíochta sa tír le déanaí, agus i bhfianaise an mheatha leanúnaigh ar an daonlathas, ar an urraim do chearta an duine agus ar an smacht reachta^[2].

Bhuaigh an Príomh-Aire Hun Sen agus a pháirtí rialaitheach, Páirtí Phobal na Cambóide (CPP) olltoghchán an 29 Iúil 2018, ach rinne an freasúra líomhain nach raibh an próiseas toghcháin saor nó cóir.

[2]<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/02/26/cambodia-council-adopts-conclusions/pdf>

Gabhadh ceannaire an fhreasúra, Kem Sokha, i mí Mheán Fómhair 2017. An mhí chéanna, rith Parlaimint na hEorpa rún^[3] inar iarradh ar Rialtas na Cambóide deireadh a chur lena ghéarleanúint ar an Uasal Sokha, ar cúrsaí polaitíochta ba chúis léi. An 9 Samhain 2019, chuir an Chambóid deireadh le braighdeanas baile Kem Sokha. Ba dhíol sásaimh do AE an nuacht sin, cé go bhfuil Sokha fós faoi mhaoirseacht na cúirte agus tá toirmeasc air páirt a ghlacadh i ngníomhaíocht pholaitiúil d'aon sórt.

Cuireadh cosc ar Sam Rainsy, Uachtarán an iar-phríomhpháirtí freasúra – Páirtí Náisiúnta Tarrthála na Cambóide (CNRP) – dul ar eitleán ón bhFrainc chuig an Téalainn an 7 Samhain 2019, tar éis dó a fhógairt go raibh sé i gceist aige filleadh ar an gCambóid. Tá deoraíocht leagtha aige air féin ó 2015, agus rinneadh CNRP a lánscóir i mí na Samhna 2017 nuair a rinne Páirtí Phobal na Cambóide (CCP) iarracht gach páirtí freasúra a chur faoi chois.

Cé gur shroich an ráta fáis eacnamaíoch bliantúil 7% in 2018, tá geilleagar na Cambóide spleách ar chabhair idirnáisiúnta agus ar onnmhairithe ball éadaigh, agus is gné an-ghoilliúnach ina geilleagar iad costais saothair. Mar Thír is Lú Forbairt, tairbhíonn an Chambóid ón gcóras Gach Ní seachas Airm, faoi Scéim na bhFabhar Ginearálaithe (GSP) de chuid an Aontais. Mar sin féin, chuir AE misean chun na Cambóide i mí an Mheithimh 2019 chun meastóireacht a dhéanamh ar aistarraingt shealadach ionchasach d'fhabhar trádála na Cambóide mar fhreagairt ar chúiseanna inní i ndáil le cearta an duine agus cearta saothair.

I. Singeapór

An 13 Feabhra 2019, dhaingnigh AE agus Singeapór trí chomhaontú 'den ghlúin nua': an Comhaontú Comhpháirtíochta agus Comhair idir AE agus Singeapór (EUSPCA), an Comhaontú Saorthrádála idir AE agus Singeapór (EUSFTA) agus an Comhaontú Cosanta Infheistíochta idir AE agus Singeapór (EUSIPA). Tháinig FTA le Singeapór i bhfeidhm an 21 Samhain 2019. Tá na comhaontuithe sin deartha chun borradh a chur faoi naisc pholaitiúla, eacnamaíocha agus thrádála idir na comhpháirtithe agus tiocfaidh laghdú suntasach ar dhleachtanna custaim ar an dá thaobh mar thoradh orthu. Bainfear bacainní teicniúla agus neamhtharaifí ar thrádáil in earraí i réimse leathan eárnálacha.

Is é AE an tríú comhpháirtí trádála is tábhachtaí atá ag Singeapór. Shroich trádáil dhéthaobhach in earraí idir AE agus Singeapór EUR 58 mbilliún in 2018. Is mórcheann scribe d'infheistíocht AE san Áise é Singeapór, le stoic FDI arbh ionann agus €227 mbilliún iad in 2017.

Tá Páirtí Gníomhaíocht na nDaoine i dtús áite san aistriú roimh an gcéad toghchán parlaiminteach eile, atá sceidealaithe do 2021. Tá dlúthchomhar idir AE agus Singeapór i réimsí an ghnó, na heolaíochta agus na teicneolaíochta. Cé go dtacaíonn sé le hobair na sochaí sibhialta, tá éilithe ag AE go neamhbhalbh go gcuirfí deireadh le pionós an bháis.

[3] [IO C 337, 20.9.2018, lch. 99.](#)

J. Brúiné Darasalám

Tá Sabhdán Bhrúiné, Hassanal Bolkiah, i gceannas ar an stát, agus tá Prionsa Billah Bolkiah ag glacadh níos mó freagrachtaí chuige féin. Níl ann don liobrálú polaitiúil. Rinneadh athchóiriú ar an gclár reachta in 2014 chun cur chuige bunaithe ar Sharia a chur leis. I mí Aibreáin 2019, cuireadh clár reachta nua i ngníomh chun cineálacha nua pionóis a fhorchur, lena n-áirítear bású le clocha do ghnéas aerach agus d'adhaltranas agus teascadh géag do ghoid. I ndiaidh raic idirnáisiúnta, chuir Brúiné síneadh le moratóir ar phionós an bháis.

Tá AE ag cur feabhas gníomhach ar a chaidreamh le Brúiné, ach níl creatchomhaontú ann go fóill. Pléitear leis an gcaidreamh trí ASEAN den chuid is mó. Ba é AE an t-ochtú comhpháirtí trádála is mó a bhí ag Brúiné in 2017 (trádáil áitiúil in earraí arbh ionann agus €362 milliún), agus baineann trádáil idir AE agus Brúiné den chuid is mó le hinnealra, mótarfheithiclí agus ceimiceáin.

K. Laos (Daon-Phoblacht Dhaonlathach Lao) (PDR Lao)

Tá an caidreamh idir AE agus Laos bunaithe ar Chomhaontú Comhair 1997. Tá níos mó ná €500 milliún á sholáthar ag AE do thréimhse 2016-2020, lena dtacaítear le hOchtú Plean Forbartha Socheacnamaíche Náisiúnta Laos, atá dírithe ar ardghás eacnamaíoch a bhaint amach, leis an sprioc fhoriomlán teacht as stádas mar Thír is Lú Forbairt roimh 2020.

Thug an Coimisinéir um Fhorbairt, an tUas. Mimica, cuairt ar Laos i mí Mheán Fómhair 2019 chun caidreamh a neartú agus ábhair amhail cothú, dea-rialachas agus cúnamh trádála a phlé.

Is stát aon-pháirtí é Laos. Tá diansmacht ag Daonpháirtí Réabhlóideach Laos (LPRP), atá i gcumhacht ó dheireadh an chogaidh chathartha in 1975, ar an tír agus níl aon fhreasúra inti le dul ina aghaidh. Tá caidreamh níos daingne á chothú ag Laos leis an tSín agus le ASEAN, agus é ag iarraidh infheistíocht níos mó a mhealladh. D'eascair fás marthanach eacnamaíoch as athchóirithe eacnamaíocha (níos mó ná 7% ó 2014, le 7.3% in 2018). D'ainneoin na n-athchóirithe eacnamaíocha, tá an tír fós bocht agus spleách ar chabhair idirnáisiúnta. Mar Thír is Lú Forbartha, tairbhíonn sé as scéim Gach Ní seachas Airm AE.

Tharla an naoú hldirphlé bliantúil maidir le Cearta an Duine agus Rialachas idir AE agus Laos in Vientiane an 7 Márta 2019. Leag AE tábhacht ar leith ar chás chearta an duine. Ag 108ú Seisiún Chomhdháil EIS sa Ghinéiv an 10 Meitheamh 2019, d'iarr AE ar Laos dul i ngleic leis an tsaincheist maidir le teacht i dtír gnéasach ar leanaí.

L. An Mhalaeisia

Thug AE agus an Mhalaeisia caibidlíochtaí i gcrích maidir le Comhaontú Comhpháirtíochta agus Comhair in 2015. Tar éis seacht mbabhta caibidlíochta maidir leis ag gComhaontú Saorthrádála idir AE agus an Mhalaeisia, cuireadh na caibidlíochtaí ar athló i mí Aibreáin 2012 arna iarraidh sin ag an Malaeisia. Is é AE an tríú comhpháirtí trádála is mó atá ag an Malaeisia agus ceann dá hinfheisteoirí coigríche is mó: shroich stoic infheistíochta sa tír €24 bhiliún in 2017. Shroich trádáil

fhoriomlán in earraí idir AE agus an Mhalaeisia EUR 39.9 billiún in 2018. Meastar go dtiocfaidh fás 4.7% ar OTI na Malaeisia in 2019.

Ag deireadh mhí Márta 2019, d'fhógair an Coimisiún Eorpach gur cheart úsáid ola pailme i mbreosla iompair a chéimniú amach ar bhonn na Treorach maidir le Fuinneamh Inathnuaite, a leagann síos sprioc 32% do bhithfhuinneamh inbhuanaithe. Rinne an Indinéis agus an Mhalaeisia agóid agus thólaic siad gearáin don Eagraíocht Dhomhanda Trádála (EDT).

Cloíodh comhghuaillíocht Barisan Nasional na Malaeisia, a bhfuil Eagraíocht Náisiúnta na Malaech Aontaithe (UNMO) mar chuid di, den chéad uair riamh sa holltoghchán i mí Bealtaine 2018. Bhuaigh an freasúra, Comhghuaillíocht an Dóchais, faoi stiúir an iar-phríomh-aire Mahathir Mohamad agus is é siúd a thóg ionad Najib Razak mar phríomh-aire. Gabhadh Najib Razak tar éis na toghcháin agus cuirfear os comhair na cúirte é an 3 Nollaig 2019 maidir le seacht gcúiseamh i dtaca le héilliú agus sciúradh airgid.

I mí na Samhna 2019, bhuaigh comhghuaillíocht an fhreasúra, Barisan Nasional (BN), fothoghchán i gcomhair toghcheantar Tanjung Piai i Stát Johor. Is é sin an ceathrú fothoghchán atá cailte i mbliana ag comhghuaillíocht Pakatan Harapan (PH) atá i réim.

Tá cáineadh déanta ag Parlaimint na hEorpa ar phionós an bháis, easpa urraime do chearta LADTI agus ar chiúnú na míshástachta poiblí, mar aon le heaspa cur in iúl síochánta a bheith ann, díospóireacht phoiblí san áireamh.

Jorge Soutullo
11/2019

